

A VELENCEI DÓZSE MEGVÁLASZTÁSA ÉS MEGKORONÁZÁSA

BÓDINÉ BELIZNAI KINGA

Az MTA-ELTE Jogtörténeti Kutatócsoport (ELKH) blogja

A SZERZŐ:

BÓDINÉ DR. BELIZNAI KINGA

AZ ELTE MAGYAR ÁLLAM- ÉS JOGTÖRTÉNETI TANSZÉKÉNEK TANSZÉKVEZETŐ

HABILITÁLT EGYETEMI DOCENSE

BELIZNAI.KINGA@AJK.ELTE.HU

2023. május 29.

A Bizánctól függő Velencében kezdetben a bizánci *magister militum* látta el az igazgatási teendőket. 697-ben – fenntartva a Bizánchoz fűződő hűséget – Velence saját vezetőt, dózsét választott az erre a célra összehívott közgyűlésen. 697 és 1797 között összesen 120 dózsé töltötte be az államfői jogkört.

Az első dózsét, Anafesto Paolucciót¹ felkiáltással választották meg a régi fővárosban, Eracleában a legtekintélyesebb családok, az akkori arisztokrácia csúcsát képviselő 12 ún. apostoli és feltehetőleg a négy ún. evangélista család tagjai.

A felkiáltással történő választást utóbb felváltotta a sorsolás és választás bonyolult egymásutánjából álló eljárás. A választási eljárást a 11–12. század folyamán többször módosították (tekintélyes családok, népgyűlés, titkos szavazás 1172-től), míg 1268-ra kialakult az a mód, amelyet csekély változtatásokkal egészen a köztársaság végéig (1797) alkalmaztak.² A megválasztott dózsé élete végéig tölthette be hivatalát.

Az eljárás menete 1268-tól (sorsolás és választás)

A dózsét a Nagytanács (Maggior Consiglio) tagjai választották. Csak az választhatott, aki a 30. életévét betöltötte.

A Nagytanács által választott elektorok nem kevesebb, mint nyolc lépcsőben – felváltva választással és sorsolással – bővítették, illetve szűkítették saját tagságukat, hogy a végén kialakult összetételükben megválasszák a dózsét. Döntésüket a Nagytanácsnak meg kellett erősítenie (a folyamatnak legfeljebb huszonegy nap alatt le kellett zajlania). A Nagytanács tagjai közül kisorsolt, illetve kiválasztott elektorok nyolc lépcsőben, felváltva választással és sorsolással bővítették, illetve szűkítették saját tagságukat. A szándékosan agyonbonyolított eljárással a városi pártok kialakulását kívánták megelőzni.

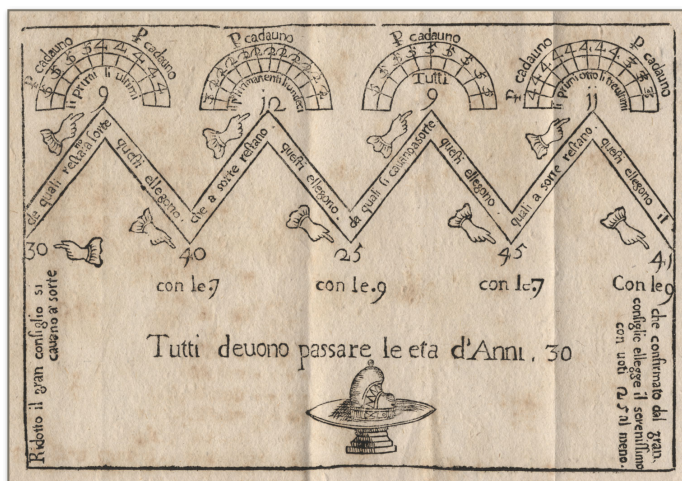
A választás megkezdésekor bezárták a Maggior Consiglio termének ajtóit, majd ellenőrizték, hogy valamennyi tanácsstag törvényesen van-e jelen. A jelenlévők összámlálása után annyi golyó került

egy helyre, ahányan jelen voltak. A golyók közül 30 aranszínű volt, rajta *elector* felirattal, a többi ezüstsínű volt. A golyókkal történő sorsolást a *ballottino*, egy 8–10 év körüli fiúcska végezte, akit a legfiatalabb hercegi tanácsos a Szent Márk bazilikában elsőként nyakon ragadott, és magával vitt a Hercegi Palotába. A *ballottino* szemét bekötötték, és sorban, minden egyes tanácsosnak húzott egy golyót. Aki aranszínűt kapott, választó (*elector*) lett, azonnal el kellett hagynia a Nagytanács termét, és át kellett mennie a *Sala dello Scrutinio*-ba.

A kelyhet ezután kiürítették, 30 golyó került bele, ezek közül csak 9 volt aranszínű, rajta az *elector* felirattal. A 30-ból kisorsoltak 9-et, a 9 pedig választott 40-et, és így tovább az ábra szerint.

A dózsét végül megválasztó 41 tagú testület (Collegio del Quarantuno) minden tagja felírta jelöltjének nevét egy cédulára, amelyet bele-dobott egy urnába. A titkosan leadott jelöltek listáját a jegyzők állították össze. A jelöltekre golyókkal szavaztak, méghozzá úgy, hogy egy erre a célra használt speciális urnát három részre osztottak (igen, nem, tartózkodik), a testület tagjainak ülve kellett maradniuk, és a szavazódobozt, a *ballottát* vitték körbe, amelybe a legnagyobb titokban a szavazatuknak megfelelő rekeszbe ejtették szavazógolyójukat a testület tagjai. A jelöltnak minimum 25 támogató szavazatot kellett szereznie ahhoz, hogy dózsé lehessen.

A szigorú szabályokhoz tartozott az is, hogy nemcsak a Nagytanács termének ajtóit, hanem a *Palazzo Ducale* kapuit is zárva és felügyelet alatt tartották a szavazás alatt. A választás és a jelöltállítás, főként pedig a jelöltekrol folytatott vita sokszor hetekig is eltarthatott. A végeláthatatlan vitáknak csak az szabott gátat, hogy a választási eljárást 21 napon belül le kellett folytatni.³

A koronázás

Az újonnan megválasztott dózse a koronázás napjának reggelén a Hercegi Palotában találkozott a *Collegio del Quarantuno* tagjaival. A szokásos udvariassági formulákat követően a dózse üdvözölhette rokonait, barátait, majd a ballotinót is bemutatott neki.

A Hercegi Palota kápolnájában a dózse levette fejéről a bizánci eredetű berretta a tozzót, letérdelt, és sor került szentelt vízzel való megáldására, amit mise követett. Majd a Szent Márk bazilikában „bemutatkozott” Velence polgárainak. A bazilika főoltáránál a dózse

térdre ereszkedett és ünnepélyes esküt tett arra, hogy az egyház kiváltságait tiszteletben fogja tartani.

Az egyházi szertartást követően a dózsét hordszékbe ültették, és körbevitték a Szent Márk téren, majd a *Scala dei Giganti* első lépcsőjéhez vitték. A dózse felsétált Neptun és Mars szobrához, ahol letette hivatali esküjét (*Promissione Ducale* 1148-tól).⁴

Giacomo Tiepolo esküjéből (1229): „Mi Giacomo Tiepolo [...], megígérjük nektek és Velence egész népének [...], hogy mostantól kezdve, minden napon, melyet nekünk az Úr élni enged, e méltóságunkban magunkat Velence kormányzásának gondjával foglaljuk le, és jóhiszeműen megtartjuk törvényeit, ahogyan megtartották azt elődeink is [...]. Nem küldhetünk Tanácsunk többségének döntése nélkül sem

követeket, sem leveleket a pápának, a császárnak, a királyoknak vagy bármilyen más személyiségeknek – kivéve az üzleti leveleket – ha ez szükséges; és ha a pápa, a császár vagy valamelyik király leveleket küld nekünk, kötelesek vagyunk azokat Tanácsunk többségének alávetni. Nem szedünk egyéb ajándékot vagy adományt senkitől, bármi legyen az és bármilyen formában, se nem engedjük ezek szedését, kivéve a rózsaoajat, a levelek és virágok, illatos fűvek aromáját és illatszereket, vagyis azokat, amelyek elfogadása megengedett, nekünk és küldötteinknek [...]”⁵

Az eskütételt követően a legfiatalabb hercegi tanácsos a berretta a tozzo helyébe a camaurot helyezte a dózse fejére. A *camauro* fehér, nagyon vékony vászonból készült sapka volt, amelyet sosem vett le fejéről a dózse, még a templomban sem. A legidősebb hercegi tanácsos a dózse fejére tette a *Zogiát* (*Gioia*), a hercegi süveget, amely a koronát helyettesítette. Az arany, ezüst vagy skarlátvörös színű *Zogia* drága anyagokból – selyemből, bársonyból – készült. A téli hidegben még egy szőrmével bélelt fejedő is kerülhetett rá.⁶

Bár a köztársaság végétől a corno ducale nem használatos, Velence címerében megtalálható (az erről szóló rendeletet 1996-ban bocsátották ki).⁷

Hivatkozások:

- ¹ www.treccani.it/enciclopedia/anafesto-doge-di-veneziana-paoluccio/
- ² Lásd CIGOGNA, E. Cav. – VELUDO, G. – CAFFI, F. – CASONI, G. – MOSCHINI, G. Cav: *Storia dei dogi di Venezia*. Venezia, 1867. Stabilimento Nazionale di G. Grimaldo Edit.
- ³ KLANICZAY Gábor (szerk.): *Európa ezer éve: a középkor II*. Budapest, 2004. Osiris Kiadó, 107. p.
- ⁴ PELIZZA, Andrea (a cura di): *I secoli di Venezia*. Venezia, 2022. Edizione Ca' Foscari, 20. p.
- ⁵ SZ. JÓNÁS Ilona (szerk.): *Középkori egyetemes történeti szöveggyűjtemény*. Budapest, 1999. Osiris Kiadó, 379–380. p.
- ⁶ Lásd RAVEGNANI, Giorgio: *Insegne del potere e titoli ducali*. www.treccani.it/enciclopedia/insegne-del-potere-e-titoli-ducali_%28Storia-di-Venezia%29/
- ⁷ Lásd Decreto Presidente della Repubblica 6 novembre 1996, concessivo dello stemma e del gonfalone alla Città di Venezia.

Képek elérhetősége:

1. oldal: Velence címere www.iagi.info/ARALDICA/ARALDICA/civica/veneziana/index.htm 2023.05.24.
2. oldal, felül: A dózséválasztás menete (1268) <https://palazzoducale.visitmuve.it/wp-content/uploads/2021/09/modo-di-elezione-del-doge.jpg> 2023.05.24.
2. oldal, alul: A ballotino. www.avvenire.it/agora/pagine/doge 2023.05.24.